

Innst. 315 L

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Prop. 74 L (2015–2016)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Lov om endring av juridisk kjønn

Til Stortinget

Sammendrag

Innledning

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i proposisjonen en ny lov som skal gjøre det enklere og mindre inngripende å endre juridisk kjønn. Personer som opplever å tilhøre et annet kjønn enn det de er registrert med i Folkeregisteret, bør ha rett til å endre juridisk kjønn uten krav om bestemt diagnose eller medisinsk behandling. Retten til å endre juridisk kjønn bør baseres på egen opplevelse av kjønnsidentitet.

Helsedirektoratet oppnevnte i desember 2013 en bredt sammensatt ekspertgruppe for å gjennomgå og foreslå endringer i den norske ordningen for endring av juridisk kjønn. Bakgrunnen var blant annet den økende kritikken av gjeldende praksis for endring av juridisk kjønn. I juni 2015 sendte Helse- og omsorgsdepartementet på høring et forslag til ny lov om endring av juridisk kjønn, i hovedsak basert på ekspertgruppens anbefalinger.

Proposisjonen gjør rede for gjeldende rett på området og forholdet til relevante bestemmelser i Grunnloven. I henhold til langvarig og fast praksis, endres kjønn i Folkeregisteret etter at Skattedirektoratet har mottatt bekreftelse fra Nasjonal behandlingstjeneste for transseksualisme ved Oslo universitetssykehus om at «endelig konvertering av kjønn har funnet sted». I praksis har dette betydning at det må ha vært fullført irreversibel sterilisering, og at testikler

eller ovarier er fjernet kirurgisk i den hensikt å skifte kjønn.

Proposisjonen omtaler også regler for endring av juridisk kjønn i andre land, med særlig vekt på Sverige og Danmark.

Departementet foreslår å regulere endring av juridisk kjønn i en egen ny lov, og viser til at en særlov vil ha lovtekniske og praktiske fordeler, i tillegg til symbolverdien for menneskene som berøres av den.

Forslag til lov om endring av juridisk kjønn

Vilkår for å endre juridisk kjønn

Ekspertgruppen nedsatt av Helsedirektoratet i 2013 anbefalte å fjerne kravet om sterilisering og de øvrige medisinske vilkårene. Personer bør få endre juridisk kjønn i Norge uten at det stilles krav om kastasjon eller annen form for sterilisering.

Ekspertgruppen vurderte tre ulike modeller for hvilke vilkår som bør stilles for å få endre juridisk kjønn: diagnosemodellen, vurderingsmodellen og erklæringsmodellen. Felles for alle de tre modellene er at det ikke stilles krav om medisinske inngrep eller medisinsk behandling. Ekspertgruppen anbefalte å basere de nye reglene på erklæringsmodellen, som innebærer at personen som opplever manglende samsvar mellom egen kjønnsidentitet og sitt registrerte juridiske kjønn, selv kan begjære endring av juridisk kjønn.

I høringsnotatet sluttet departementet seg til anbefalingen fra ekspertgruppen, og høringsinstansene var i all hovedsak svært positive til forslaget. Departementet foreslår derfor i proposisjonen at personer som opplever å tilhøre det andre kjønn enn det de er registrert med i folkeregisteret, skal få rett til å endre sitt juridiske kjønn. I praksis innebærer det at personen får tildelt et nytt fødselsnummer.

Departementet foreslår videre at retten til å endre juridisk kjønn begrenses til personer som er bosatt i Norge. Departementet ser at det kan bli behov for å vurdere om norske statsborgere som er bosatt i utlandet, også skal kunne endre sitt juridiske kjønn, og foreslår derfor en hjemmel til å fastsette dette i forskrift.

Pålagt refleksjonsperiode

Departementet er enig med flertallet i ekspertgruppen, og med flertallet av høringsinstansene, og foreslår ikke en pålagt refleksjonsperiode. Ifølge departementet er det grunn til å tro at de fleste søknader om endring av juridisk kjønn vil være veloverveide og grundig gjennomtenkt. For personer som allerede har brukt tid på å reflektere rundt sitt valg om å endre juridisk kjønn, kan det oppleves som mistillit, formynderisk og en unødvendig hindring å bli pålagt en ytterligere venting etter at søknad er sendt inn.

Endring av juridisk kjønn for barn og unge

PERSONER OVER 16 ÅR

Departementet foreslår at det skal være en 16-års aldersgrense for endring av juridisk kjønn. Unge på 16 år har oppnådd tilstrekkelig alder og modenhet til å kunne sette seg inn i konsekvensene av å endre juridisk kjønn og selv vurdere og ta stilling til hva som er riktig for dem. Dette er også i tråd med synet til flertallet av høringsinstansene.

Ungdom på 16 år anses tilstrekkelig modne til å bestemme over egen helse. De må derfor også kunne ta beslutningen om endring av juridisk kjønn, en beslutning som ikke har større konsekvenser enn å avstå fra helsehjelp. Det vises også til at departementet foreslår at det ikke skal settes noen vilkår for å skifte kjønn, heller ikke skifte tilbake til opprinnelig juridisk kjønn. Ungdom som føler at beslutningen om endring av juridisk kjønn var feil, kan dermed lett rette opp feilen.

BARN OG UNGE MELLOM 6 OG 16 ÅR

For barn og unge mellom 6 og 16 år foreslår departementet at barnet som hovedregel må søke sammen med foreldrene eller andre med foreldreansvar. Departementet ser at det kan være viktig å ha mulighet for å endre juridisk kjønn i tilknytning til skolestart, og dette er bakgrunnen for at den nedre grensen settes til 6 år, slik som foreslått av Barneombudet.

Beslutningen om å endre juridisk kjønn er av en slik personlig art at barn allerede fra de er 6 år må være enig med foreldrene dersom det skal søkes om endret juridisk kjønn. Foreldrene skal ikke kunne gjøre dette alene uten barnets samtykke.

Departementet mener utgangspunktet bør være at begge foreldrene skal søke sammen med barnet. Det vil i de aller fleste tilfeller være foreldrene sammen med barnet som er best skikket til å ta slike avgjørelser. Det kan likevel oppstå situasjoner hvor foreldrene ikke er enige i spørsmål som gjelder barnets personlige forhold. Hovedregelen er at slike konflikter må løses av foreldrene selv gjennom samarbeid og dialog og samarbeid med barnet. Det er ingen generelle familierettslige regler om fortrinn for den ene av foreldrene eller mulighet for overprøving av domstolen eller en annen tredjepart dersom foreldre er uenige om utøvelsen av det felles foreldreansvaret.

Dersom foreldrene ikke er i stand til å utøve foreldreansvaret på en forsvarlig måte og ivareta barnets beste, skal barneverntjenesten bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak for barnet og familien skal settes i verk dersom barnet har særlig behov for det på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner.

Dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet og det er nødvendig ut fra den situasjonen barnet befinner seg i, kan barnevernet også treffe vedtak om omsorgsovertakelse.

Departementet mener det beste vil være om foreldrene og barnet kan løse uenighet om juridisk kjønn gjennom dialog og samtale og uten at det blir behov for en ekstern overprøving. Barnet og foreldrene kan henvende seg til familievernkontorene for bistand ved denne typen relasjonsproblemer.

Samtidig har departementet merket seg at mange høringsinstanser mener det bør innføres en mulighet for klage eller ekstern overprøving i slike saker for å ivareta barns rett til identitet og medvirkning etter Grunnloven og barnekonvensjonen og av hensyn til prinsippet om barnets beste.

På denne bakgrunnen mener departementet det må være en åpning for å få endret juridisk kjønn i de tilfeller der bare den ene av foreldrene eller andre med foreldreansvar støtter barnets ønske om å endre juridisk kjønn og den andre enten ikke vil søke sammen med barnet eller ikke er tilgjengelig. I slike tilfeller foreslår departementet at Fylkesmannen i Oslo og Akershus kan innvilge endring av juridisk kjønn etter en konkret vurdering av hva som er barnets beste. Departementet foreslår videre at Nasjonal klageinstans for helsetjenesten skal behandle klager på Fylkesmannens vedtak i slike saker.

Etter departementets vurdering er forslaget til regler om endring av juridisk kjønn for barn og unge i overensstemmelse med barns rettigheter etter Grunnloven og barnekonvensjonen. Det legges til grunn at foreldrene sammen med barnet vil ivareta

hensynet til barnets beste, medbestemmelse, identitet og integritet fram til fylte 16 år. Videre vil Fylkesmannens overprøving være en ytterligere sikring av disse hensynene når to med foreldreansvar er uenige.

BARN UNDER 6 ÅR

Hovedregelen bør være at foreldre eller andre med foreldreansvar ikke kan endre barnets juridiske kjønn uten at barnet samtykker. Spørsmålet om juridisk kjønn er av en så personlig karakter at den det gjelder må samtykke. Departementet anser ikke barn under 6 år som tilstrekkelig modent til å forstå konsekvensene av å endre juridisk kjønn og til å vurdere og ta stilling til dette spørsmålet.

Departementet foreslår derfor at foreldre ikke uten videre skal kunne endre juridisk kjønn for de yngste barna. Foreldrene skal bare kunne søke om endring i de tilfeller helsepersonell dokumenterer at barnet har en medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Som Barneombudet påpeker, vil en slik begrensning gi et nødvendig vern for de minste barna.

PERSONER UNDER VERGEMÅL

Hvis det er behov for det, kan den som har fylt 18 år, og som på grunn av sinnslidelse, psykisk utviklingshemming, rusmiddelmissbruk, alvorlig spillavhengighet eller alvorlig svekket helbred ikke er i stand til å ivareta sine interesser, settes under vergemål. Uten særskilt hjemmel i lov, kan et vergemål ikke omfatte spørsmål som gjelder «å stemme ved valg, inngå ekteskap, erkjenne farskap, samtykke til donasjon av organer, opprette eller tilbakekalle testament, eller samtykke til tvang» og spørsmål som gjelder «andre særlig personlige forhold».

Departementet mener spørsmålet om kjønnsidentitet og skifte av juridisk kjønn må anses som et særlig personlig forhold. Departementet mener derfor at vergen ikke skal ha kompetanse til å søke om endring av juridisk kjønn på vegne av den som er under vergemål. Den som er satt under vergemål bør ha full myndighet til selv å søke om endring av juridisk kjønn.

Søknadsprosess, saksbehandling og klage

Departementet foreslår at søknad om endring av juridisk kjønn skal sendes registermyndigheten, som foretar en formalkontroll av at skjemaet er i orden (alderskrav er oppfylt, skjemaet er underskrevet, etc.). Vedtaket vil være et enkeltvedtak som kan påklages i henhold til forvaltningslovens alminnelige regler.

Departementet foreslår også at klagemyndigheten i disse sakene samles hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus som felles nasjonal klageinstans. Dersom

Fylkesmannen har behandlet spørsmål om godkjenning av endring av juridisk kjønn for barn eller unge mellom 6 og 16 år der en av foreldrene eller andre med foreldreansvar ikke søker sammen med barnet, skal klagen behandles av Nasjonal klageinstans for helsetjenesten.

Departementet foreslår at søknad om endring av juridisk kjønn skal behandles etter en svarslipp-ordning. For å sikre at endringen skjer som en informert beslutning, skal den som søker endring få tilsendt informasjon om virkningene av å endre juridisk kjønn og en svarslipp som skal returneres som bekreftelse på at søknaden opprettholdes. Ved at informasjonen og svarslippen sendes til søkers registrerte bostedsadresse, vil en også sikre at det er rett vedkommende som har sendt inn søknaden. Prosessen vil ta noe tid. Dermed vil en bedre fange opp eventuelle søknader som sendes på impuls.

Departementet finner ikke grunn til å begrense antall ganger en person kan endre juridisk kjønn, slik enkelte høringsinstanser tar opp. Begrensning i antall eller obligatorisk ventetid før ny endring av juridisk kjønn, kan falle urimelig ut for enkeltpersoner. Slike begrensninger bør derfor ikke vurderes før gjentatte skifter av juridisk kjønn fremstår som et vesentlig problem.

I første omgang etableres ordningen som en papirbasert løsning med innsending av skjema per ordinær post. Departementet vil vurdere om det på et senere tidspunkt bør innføres en elektronisk søknadsprosess.

Virkning av endret juridisk kjønn

I samsvar med høringsforslaget foreslår departementet en bestemmelse som fastsetter at det juridiske kjønn skal legges til grunn dersom kjønn er av betydning ved anvendelse av andre lover og forskrifter. Det vil blant annet være tilfelle for regler om kjønnskvotering.

Fødselskjønnet skal likevel legges til grunn dersom det er nødvendig for å kunne etablere foreldreskap og foreldreansvar etter reglene i barneloven. Når en person føder et barn, skal foreldreskapet fastsettes etter reglene om morskap, selv om vedkommende har endret juridisk kjønn. Farskap eller medmorskap vil etableres etter vanlige regler, eventuelt med hjelp fra det offentlige etter barneloven § 5. Formålet med unntaket er å unngå tvil om hvordan foreldreskap skal fastsettes og sikre at det er mulig å fastsette foreldreskap.

Videre foreslår departementet at regler som gjelder kvinner som føder barn, skal gjelde tilsvarende for menn som føder barn. Dette gjelder blant annet rettigheter etter folketrygdloven kapittel 14 om ytelser ved svangerskap, fødsel og adopsjon.

Bestemmelsen i lovutkastets § 6 regulerer ikke hvordan foreldreskap skal registreres, men er en presisering av hvilket regelverk som skal brukes for å etablere foreldreskapet i disse tilfellene. Bestemmelsen er heller ikke til hinder for at en mann som er fastsatt som forelder etter reglene i barneloven om morskap, kan betegne seg som barnets far. Tilsvarende kan en kvinne som har fått foreldreskapet fastsatt etter reglene om farskap velge å betegne seg selv som mor.

I Folkeregisteret registreres det om en person har barn. Dette fremkommer uten bruk av begrepene «mor» eller «far». For barn vil det fremgå navn på personens foreldre, men også her uten bruk av begrepene «mor» eller «far».

Departementet vil undersøke mulighetene for å gjøre justeringer slik at en unngår uheldig begrepsbruk i andre registre og offentlige dokumenter.

Inntil videre skal juridisk kjønn også legges til grunn ved anvendelse av bioteknologilovens regler om assistert befruktning. Departementet vil imidlertid komme tilbake til spørsmålet om assistert befruktning til personer som har skiftet juridisk kjønn i egen sak om evaluering av bioteknologiloven.

Endringer i navneloven

Med den nye ordningen vil det være lettere å endre juridisk kjønn og mange vil også ønske å endre navn og juridisk kjønn, samtidig. Fra en person er 16 år skal vedkommende kunne endre juridisk kjønn uten samtykke fra foreldrene. Departementet foreslår derfor å senke aldersgrensen for å endre navn fra 18 til 16 år. En 16-åring vil etter departementets vurdering være tilstrekkelig moden til selv å kunne ta en beslutning om navneendring uten samtykke fra sine foreldre eller andre med foreldreansvar.

Departementet har vurdert Helsedirektoratets forslag i høringsrunden om å senke aldersgrensen bare for personer som har endret juridisk kjønn, men ønsker ikke å foreslå en slik særregel. Det er mest hensiktsmessig med en felles aldersgrense for endring av navn. Vurderingen av 16-åringers kompetanse i navnespørsmålet gjelder uavhengig av om vedkommende har endret juridisk kjønn.

Departementet foreslår ikke endringer i navnelovens regler om at navn ikke kan endres mer enn én gang hvert tiende år. Dette begrunnes med at navneloven åpner for at en person i alle tilfeller kan endre tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen, og videre at det åpnes for unntak fra tiårsregelen når det foreligger særlige grunner.

Dersom en person under 16 år har fått innvilget endring av juridisk kjønn av Fylkesmannen i Oslo og Akershus etter søknad sammen med en av sine foreldre eller andre med foreldreansvar, foreslår departementet at det skal være tilstrekkelig med samtykke

fra en av foreldrene eller andre med foreldreansvar for å endre navn.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet antar at forslaget ikke vil ha større økonomiske og administrative konsekvenser for folkeregistermyndigheten enn at det kan dekkes innenfor gjeldende budsjetttrammer.

Når en åpner for å endre juridisk kjønn uten å stille krav om at søker har gjennomgått fullstendig kjønnsbekreftende behandling, med blant annet kastraksjon, kan det stilles spørsmål om noen færre vil velge å få slik behandling. I den grad dette er sannsynlig kan det være en mulighet for en liten reduksjon i behandlingsutgiftene i spesialisthelsetjenesten. På den annen side er det sannsynlig at veksten de siste årene i antall personer med kjønnsdysfori, og dermed brukere av helsetjenester, vil fortsette også i nærmeste fremtid, noe som i så fall kan bety at ressursbruken i helsesektoren likevel vil øke, samlet sett.

Forslagene vil innebære noe økt ressursbruk hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Det legges imidlertid til grunn at antallet klagesaker vil bli lite, siden retten til å få endret kjønn baseres på egen vurdering av kjønnsidentitet. Videre vil foreldrene som oftest være enige om barnet bør endre juridisk kjønn eller ikke. Antallet saker der det fremmes søknader uten samtykke fra en av foreldrene, antas derfor også å bli lavt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen og Freddy de Ruiten, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Kari Kjønaas Kjos og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Venstre, Ketil Kjenseth, viser til proposisjonen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, er glad for at departementet legger frem forslag til lov om endring av juridisk kjønn. Flertallet støtter at departementet i sine vurderinger har lagt vekt på at personer som opplever å tilhøre det andre kjønnnet enn det de er registrert med i Folkeregistret, skal få rett til å endre sitt juridiske kjønn, og at det i praksis betyr at personen får et nytt personnummer. Endringen innebærer at

dagens krav om medisinsk diagnose og behandling oppheves.

Komiteen viser til at man i dag har en prosedyre der Skattedirektoratet mottar bekreftelse fra Nasjonal behandlingstjeneste for transseksuelle ved Oslo universitetssykehus. Det innebærer at personen har fått en diagnose, gjennomgått lengre psykiatrisk utredning og langvarig hormonbehandling. I tillegg må det være utført irreversibel sterilisering.

Komiteen er kjent med at departementet i høsten 2013 ga Helsedirektoratet beskjed om å nedsette en ekspertgruppe for å gjennomgå og foreslå endringer i den norske ordningen for endring av juridisk kjønn og vurdere dagens behov for endringer i utrednings- og behandlingstilbud. En bredt sammensatt ekspertgruppe har gitt råd til departementet.

Komiteen er likeledes kjent med at delrapporten som ble levert i desember 2014, kom med anbefalinger om at juridisk kjønn gjøres til en lovbestemt rettighet adskilt fra medisinske og behandlingsmessige forhold, at endring av juridisk kjønn skal baseres på den enkeltes subjektive opplevelse av eget kjønn og at ordningen skal bygge på en egenerklæringsmodell.

Komiteen legger vekt på at Likestillings- og diskrimineringsombudet mener dagens praksis er forskjellsbehandling og i strid med diskrimineringsloven:

«Praksisen der det kreves hormonell behandling, diagnose og operasjon som vilkår for å endre juridisk kjønn er forskjellsbehandling i strid med loven. Kravene om at x må få en diagnose og gjennomgå hormonell behandling og gjennomgå en kjønnskorrigerende operasjon (herunder irreversibel sterilisering) som vilkår for å endre sitt juridiske kjønn er diskriminerende.»

Komiteen viser også til at Europarådets ministerkomité's lhbt-anbefaling (CoE CM Rec 2010/5) og Yogyakarta-prinsippene slår fast at ingen skal være tvunget til å gjennomgå medisinske prosedyrer, blant annet kirurgi, sterilisering eller hormonell behandling, for å endre juridisk kjønn. Prinsippene tar utgangspunkt i de særskilte utfordringer som lesbiske, bifile, homofile, transpersoner eller skeive (lhbt-personer) møter. Selv om ikke anbefalingen er juridisk bindende, vises den stadig oftere til av Den europeiske menneskerettighetsdomstol i Strasbourg og av nasjonale domstoler.

Komiteen merker seg at flere land de seneste år har endret sine kriterier for endring av juridisk kjønn, blant annet Sverige, Danmark, Nederland og New Zealand.

Komiteen viser til at høringsinstansene i all hovedsak er positive til forslaget om å oppheve kravet om sterilisering, diagnose og medisinsk behandling.

Skeiv Ungdom skriver blant annet:

«Det er vanskelig å beskrive med ord betydningen av forslaget som ligger til grunn. For våre medlemmer og ungdommer er dette en endring som handler om retten til å eksistere som det kjønn man er (...) Forslaget innebærer en endring i retning mot at alle kan være seg selv i samfunnet som Skeiv ungdom har jobbet for i mange år (...).»

Komiteen støtter forslaget fra departementet om at søknad skal sendes registreringsmyndigheten som foretar en formalkontroll av skjema. Videre er komiteen enig i at søknad om endring av juridisk kjønn skal behandles etter svarslippmetoden. Det innebærer at den som søker vil få sendt informasjon om virkningene av å endre juridisk kjønn, og en svarslipp som skal returneres som bekreftelse på at søknad opprettholdes.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, slutter seg til departementets vurdering om at det ikke skal være en pålagt refleksjonsperiode. Flertallet mener at for personer som allerede har brukt tid på å reflektere rundt sitt valg, vil en refleksjonsperiode være en ekstrabelastning. Endring av juridisk kjønn bør være enkelt og ubyråkratisk, jf. også Europarådets lhbt-anbefalinger. Ordningen med svarslipp vil dessuten ta noe tid, og dette kan hindre søknader der søkeren fortsatt er usikker på beslutningen.

Flertallet støtter at vedtaket er et enkeltvedtak som kan påklages i henhold til forvaltningslovens alminnelige regler, og at klagemyndigheten i disse sakene samles hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus som felles nasjonal klageinstans.

Flertallet sier seg enig i at aldersgrense for endring av juridisk kjønn settes til 16 år, ettersom 16-åringer har oppnådd tilstrekkelig alder og modenhet. Flertallet er videre enig i at navneloven endres tilsvarende, slik at aldersgrensen for å endre navn er den samme som aldersgrensen for å endre juridisk kjønn.

Komiteen ser av høringsuttalelser at det er ulike meninger om aldersgrenser for barn og unges rettigheter og muligheter til å endre juridisk kjønn. Blant annet mener Legeforeningen at barn nede i 7-årsalder er for små og at et «føre var prinsipp bør gjøre seg gjeldende i en så omfattende beslutning». Juristforbundet støtter departementets forslag i høringsrunden om at endring av juridisk kjønn for barn under 7 år kun kan gjøres for barn med medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Barneombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Amnesty International er alle opptatt av at barnet skal bli hørt, noe også komiteen mener er svært viktig.

Komiteen merker seg at departementet på bakgrunn av uttalelsene i høringen foreslår å senke grensen for endring av juridisk kjønn for barn og unge til 6 år, slik som foreslått av Barneombudet. Bakgrunnen for endringen fra den foreslåtte grensen på 7 år er at en 6-årsgrense vil stemme bedre med tidspunkt for skolestart, selv om en del barn starter på skolen før denne tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, støtter denne endringen.

Komiteens medlem fra Venstre viser til delrapporten fra desember 2014, som anbefalte at juridisk kjønn skulle baseres på den enkeltes subjektive opplevelse av eget kjønn. Dette medlem peker samtidig på at departementet anbefaler en enkel og ubyråkratisk prosess ved endring av juridisk kjønn, hvor det ikke skal settes vilkår for å skifte, heller ikke når det kommer til å skifte tilbake til det juridiske kjønn man ble gitt ved fødsel. Videre viser dette medlem til forslaget om at det ved endring av juridisk kjønn for barn under 16 år skal være enighet mellom barn og foreldre. Dette medlem noterer seg at Barneombudet mener at en nedre aldersgrense på 6 år for endring av juridisk kjønn vil gi «et nødvendig vern for de minste barna». Dette medlem mener at det i lys av den relativt uforpliktende og konsensusbaserte modellen som foreslås, samt av hensynet til barns rett til å bli hørt, at barna det gjelder vil oppleve større grad av vern dersom deres subjektive opplevelse av eget kjønn blir anerkjent. Dette vil også gjøre at barn som begynner på skolen før fylte 6 år, får muligheten til å endre juridisk kjønn i forkant av denne overgangsfasen. Dette medlem mener primært at det ikke bør settes en nedre aldersgrense for endring av juridisk kjønn, men at de samme kravene som foreslås gjeldende for barn mellom 6 og 16 år, også skal gjelde for de yngste barna.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er enig i departementets vurdering av at barn og unge mellom 6 og 16 år må søke om endring av juridisk kjønn med foreldrene eller andre med foreldreansvar. Flertallet støtter vurderingen av at dersom bare en av foreldrene støtter barnets ønske om å endre juridisk kjønn, kan Fylkesmannen i Oslo og Akershus innvilge endring av juridisk kjønn etter en konkret vurdering av hva som er barnet beste. Flertallet mener at et barn under 6 år ikke er tilstrekkelig modent til å forstå konsekvensene av å endre juridisk kjønn og ta stilling til dette spørsmålet. Foreldre kan søke om endring for barn

under 6 år dersom barnet er født med en usikker somatisk kjønnsutvikling.

Flertallet ser at departementet foreslår at barn mellom 6 og 16 år skal måtte søke om endring av juridisk kjønn sammen med begge foreldrene, eller eventuelt med én av dem, med Fylkesmannen i Oslo og Akershus' godkjenning. Flertallet merker seg at aldersgrensen for egenerklæring foreslås satt til 16 år, fordi det sammenliknes med helseerettslig alder og graden av modenhet som er påkrevd for å fatte slike helseerettslige beslutninger. Flertallet viser til Barnekonvensjonens etablerte praksis om at barn fra 12 års alder får større rettigheter i anliggender som gjelder privatliv og medbestemmelse, og at barn fra 12 års alder ifølge pasient- og brukerrettighetsloven har selvstendige partsrettigheter.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at proposisjonen legger opp til at barn mellom 12 og 16 år ikke skal ha rett til å søke Fylkesmannen om godkjenning om endring av juridisk kjønn dersom begge foreldre motsetter seg dette. Dette flertallet viser til drøftingene om at unge mellom 12 og 16 år ikke skal ha rett til å kunne søke dersom foreldrene motsetter seg dette. Dette flertallet mener det er viktig at en er observant på denne problemstillingen, og at en på sikt bør vurdere om barn mellom 12 og 16 år skal få adgang til å kunne søke Fylkesmannen om endring av juridisk kjønn i de tilfelle begge foreldrene motsetter seg dette.

Komiteens medlem fra Venstre peker videre på at det er markante forskjeller mellom endring av juridisk kjønn og helseerettslige beslutninger, hvor det førstnevnte både er reversibelt og subjektivt, mens det sistnevnte kan endre og/eller merke mennesket for livet, og gjerne er basert på vurderinger fra profesjonelle instanser og helsefagfolk. Dette medlem mener at det er stor forskjell på de potensielle konsekvensene av en beslutning om endring av juridisk kjønn og andre helseerettslige avgjørelser, og at barnets rett til å bli hørt i saker om juridisk endring av kjønn derfor bør veie tyngre enn sammenlikningen med helseerettslige aldersprinsipper.

Dette medlem vil foreslå at barn som har fylt 12 år og ønsker å endre sitt juridiske kjønn, men som ikke får samtykke fra noen av foreldrene, gis adgang til å søke Fylkesmannen på selvstendig grunnlag.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at barn som har fylt 12 år og ønsker å endre sitt juridiske kjønn, men som ikke får samtykke fra noen av foreldrene, gis adgang til å søke Fylkesmannen eller et

annet egnet organ på selvstendig grunnlag om å få vurdert sitt ønske.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det var den forrige regjeringen som tok initiativ til å endre loven om juridisk kjønn og ga Helsedirektoratet i oppdrag å sette ned en ekspertgruppe for å utrede hvilke kriterier som skal gjelde for endring av kjønn i Norge, og om kravet til sterilisering skal fjernes. Brukerorganisasjonene skulle også være representert i arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at regjeringen i Prop. 74 L (2015–2016) foreslår en rekke endringer i gjeldende rett stadfestet i en ny lov om endring av juridisk kjønn. Disse medlemmer er kjent med at flere har opplevd krenkelser knyttet til egen kjønnsidentitet. Disse medlemmer viser til at det også i proposisjonen påpekes at bakgrunnen for oppdraget til ekspertgruppen som skulle gjennomgå og foreslå endringer i den norske ordningen, nettopp var kritikken av gjeldende praksis for endring av juridisk kjønn i Norge. Disse medlemmer mener det er behov for å se på hvordan en kan sikre en bedre prosess for å endre juridisk kjønn i Norge. Personer som opplever manglende kjønnsamsvar, som er «født i feil kropp», må tas på alvor. Disse medlemmer er opptatt av at kunnskapen om transseksualisme og kjønnsinkongruens styrkes, for å sikre at den enkelte møtes med verdighet, forståelse og kompetanse.

Disse medlemmer savner en grundig redegjørelse for hvilke konsekvenser de foreslåtte lovendringene kan medføre. Disse medlemmer er opptatt av å sikre gode, trygge og tydelige rammer, at barns beste skal ivaretas og at løsningene ikke skal medføre store, uforutsette konsekvenser for personene som berøres direkte eller indirekte av lovgivningen. Særlig gjelder dette de barna som berøres av lovgivningen direkte og som tredjepart. Hvilke konsekvenser kan det at et barn bæres fram av en juridisk mann som er biologisk kvinne, få for barnet selv, uavhengig av det juridiske rammeverket? Hvordan sikre barns beste om foreldre eller person med foreldreansvar er uegnet eller ikke i stand til å lese barnets signaler når det ikke lenger forutsettes et hjelpeapparat rundt familien for å avklare grunnlaget for barnets behov eller ønske om å endre juridisk kjønn? Kan en med de foreslåtte lovendringene også risikere at foreldre kan endre barnets juridiske kjønn i strid med barnets ønske? Disse medlemmer viser til at Barneombudet i sitt høringsinnspill til regjeringens opprinnelige lovforslag påpeker at deler av lovforslaget som omhandler foreldreansvar, ikke er tilstrekkelig utredet. I proposisjonen vises det til at Likestil-

lings- og diskrimineringsombudet påpeker at de savner et mer konkret barneperspektiv i høringsnotatet, og en mer inngående vurdering av betydningen av de foreslåtte endringene som berører barn. Disse medlemmer mener i likhet med disse at det er behov for mer inngående drøftinger og kunnskapsoppsummeringer med et barneperspektiv.

Disse medlemmer påpeker at barn og unge er spesielt sårbare. Barns rettigheter, beskyttelsesbehov, barnefaglige perspektiver og studier fra andre land med relevant erfaring på området som omhandler barn, må være sentralt i en mer omfattende og helhetlig konsekvensutredning.

Disse medlemmer savner henvisning til og redegjørelse for flere saker/dommer som har blitt ført for Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. EMD har til nå kommet til at det ligger innenfor statens skjønnsmargin å avgjøre om et krav om sterilisering for å få endret juridisk kjønn er i strid med EMK artikkel 8 (retten til privatliv) og artikkel 14 (forbud mot diskriminering). Det henvises til Christine Goodwin mot Storbritannia, en sak som anses som å ha banet veien for transpersoners rettigheter i flere land. Som følge av en allerede gjennomført kjønnsoperasjon, fikk ikke Goodwin endre sitt juridiske kjønn (Storbritannia 2002), som er et noe annet utgangspunkt enn det som ligger til grunn for lovendringene som regjeringen her foreslår. Disse medlemmer etterlyser henvisning til flere saker som kan være relevante for de foreslåtte lovendringene.

Disse medlemmer påpeker at det vises til Danmark og Sverige som relevante eksempler på land som har endret eller er i ferd med å endre sin lovgivning og praksis når det gjelder juridisk kjønn. Det fremgår ikke av regjeringens lovforslag om det finnes flere land enn de fire nevnte landene Danmark, Sverige, Nederland og New Zealand hvor det er etablert lignende lovverk. Det vises heller ikke til relevante eksempler på hvilken argumentasjon som ligger til grunn for at en rekke land ikke har innført en lignende lov eller denne har blitt nedstemt. Endringene som foreslås i proposisjonen, går på flere områder lenger enn det som er skissert eller innført i våre naboland. Disse medlemmer ber om at det vises til gjeldende rett og praksis i flere land det kan være naturlig å sammenligne seg med.

Disse medlemmer etterlyser en grundigere redegjørelse av hvilke konsekvenser det vil få om kravet om kjønnsoperasjon, sterilisering og øvrige medisinske vilkår for å skifte juridisk kjønn fjernes. Dette tilsier at en juridisk mann som biologisk sett er kvinne, kan føde barn. I lovforslaget skisseres det at det juridiske kjønn foreløpig skal legges til grunn ved assistert befruktning. Disse medlemmer er bekymret for at denne problemstillingen ikke drøftes mer inngående, men at det kun avgis en «løypemel-

ding» om at dette skal vurderes nærmere i evalueringen av bioteknologiloven på et senere tidspunkt. Disse medlemmer mener det ligger mange etisk krevende problemstillinger i dette. Disse medlemmer ber regjeringen om en grundig redegjørelse av denne problemstillingen i en mer helhetlig konsekvensutredning.

Det skisseres videre en løsning hvor det ikke kreves at den enkelte er i kontakt med sakkyndige, men at søkeren isteden fyller ut et søknadsskjema og mottar svarslipp, en såkalt erklæringsmodell slik de har i Danmark. HBRS påpeker at med en slik ordning vil lovendringene ikke bare gjelde personer som er født i feil kropp, eller har andre former for kjønnsdysfori eller kjønnsinkongruens, men i prinsippet alle. Disse medlemmer deler deres bekymring for at misbruk av ordningen kan svekke respekten for dem som har en reell opplevelse av at kroppen ikke stemmer overens med kjønnsidentiteten. I Danmark erfarer de allerede at loven misbrukes. Disse medlemmer viser til at det ikke er klart hvilke konsekvenser endring av juridisk kjønn vil få for den enkeltes rett til nødvendig helsehjelp. Det fremgår ikke hvilke øvrige juridiske rettigheter som automatisk vil følge av å bytte juridisk kjønn.

I Danmark har man innført 6 måneders refleksjonstid ved endring av juridisk kjønn. Den norske legeförening, HBRS, Jussformidlingen i Bergen og Barneombudet tar til orde for refleksjonstid med ulik lengde. Dette begrunnes blant annet med at strengere vilkår vil gi mer legitimitet og seriøsitet til ordningen. Disse medlemmer mener at også dette må drøftes nærmere i en konsekvensutredning.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en helhetlig utredning som redegjør for mulige konsekvenser av forslaget til lov om endring av juridisk kjønn i Norge, i tråd med opprinnelig bestilling.»

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at regjeringa i forslag til ny lov vil gjere det enklare og mindre inngripande å endre juridisk kjønn. Personar som opplever å høyre til eit anna kjønn enn dei er registrert med i Folkeregisteret, bør ha rett til å endre juridisk kjønn utan krav om bestemt diagnose eller medisinsk behandling. Personar som har fylt 16 år, skal sjølv kunne søke om endring av juridisk kjønn. Personar mellom 6 og 16 år kan etter forslag søke om endring av juridisk kjønn saman men den eller dei som har foreldreansvar. For barn under 6 år føreslår regjeringa at endring av juridisk kjønn berre skal kunne gjerast for barn med medfødt usikker somatisk (kroppslig) kjønnsutvikling.

Denne medlemen registrerer at det vert føreslått at når ein person har endra juridisk kjønn, skal som hovudregel det nye kjønnet leggast til grunn ved praktisering av reglar i andre lover og forskrifter, til dømes ved kjønnskvoltering. Men, fødselskjønn skal likevel leggast til grunn dersom det er naudsynt for å etablere foreldreskap/ansvar etter reglane i barne-leva. Dette vil vere tilfelle dersom ein person som har endra juridisk kjønn til mann, føder barn. Denne medlemen merkar seg at regjeringa føreslår at inn-til vidare skal juridisk kjønn vere løysinga ved praktisering av bioteknologilova sine reglar for assistert befruktning, men at dette skal vurderast i eiga sak om evaluering av bioteknologilova. Departementet føreslår også å senke aldersgrensa for å endre namn etter namnelova, frå 18 til 16 år.

Denne medlemen viser til at Helsedirektoratet si ekspertgruppe anbefalte følgjande:

- Endring av juridisk kjønn vert ein lovbestemt rett, skilt frå medisinske og behandlingmessige forhold
- Endring av juridisk kjønn skal baserast på den enkelte si subjektive oppleving av kjønn, utan krav til diagnose, sterilisering eller annan medisinsk behandling
- Ei ny ordning bør bygge på ein erklæringsmodell, ved at dei som opplever mangel på samsvar mellom eigen kjønnsidentitet og registrert kjønnsstatus, kan få endra juridisk kjønn ved å sende inn ein eigenerklæring
- Myndighetsalder bør leggast til grunn som hovudregel. Personar frå 16–18 år skal kunne få endra juridisk kjønn dersom ingen av foreldra motset det. Viss ein av foreldra motset seg begjæring, skal saka avgjerast av fylkesmannen. Frå 12–16 år kan foreldra begjære endring dersom barnet ynskjer det. Frå 0–12 år kan endring skje etter foreldra sin begjæring og ut ifrå sakkyndig vurdering som bekreftar at behovet for endring av juridisk kjønn er til stades.

Ekspertutvalet drøfta også behovet for ein innlagt refleksjonsperiode, som i Danmark, men fleirtalet anbefalte ikkje eit slikt krav. Gruppa meinte at re-ndring av juridisk kjønn bør kunne gjerast dersom særlege grunnar tilseier det.

Denne medlemen er kjent med at høyringsinstansar i all hovudsak er svært positive til forslaget om å oppheve kravet om sterilisering, diagnose og medisinsk behandling som vilkår for å endre juridisk kjønn. Det gjeld til dømes Likestillings- og diskrimineringsombudet, Bioteknologirådet, Forbundet for transpersoner i Norge, Helsedirektoratet, Den norske legeförening, Psykologforeningen, Amnesty International, Den norske advokatforening, Redd Barna

m.fl. Denne medlemen viser til at Den norske legeforening, Jussformidlinga i Bergen, Barneombodet og Harry Benjamin ressurscenter ynskjer ein pålagt refleksjonsperiode. Dei fleste høyringsinstansane støttar forslaget om at personar over 16 år kan søke om endring av juridisk kjønnskifte utan samtykke frå foreldra.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti og Senterpartiet vil spesielt peike på høyringsuttalen frå Harry Benjamin ressurscenter (HBRS), som viser til at heile forslaget ikkje er konsekvensutreiia, til tross for at dette låg i dåverande regjering si bestilling til Helsedirektoratet. Dei er oppteken av at løysingane vi kjem fram til, ikkje må medføre uforutsette negative biverknader, som gjer at forslaget ikkje står seg over tid. Ei konsekvensutreiing er ein føresetnad for å sikre dette. Dei peikar på ein del praktiske spørsmål som vil kunne reise seg, når fleire personar har eit juridisk kjønn som ikkje samsvarer med deira kroppslege/biologiske kjønn. HBRS viser også til at det ikkje er avklart kva slags juridiske rettar som automatisk vil følgje av å bytte juridisk kjønn, for eksempel rett til kirurgiske korreksjonar som i dag er eit tilbod til biologisk fødte kvinner og menn. Dei viser til at lova ikkje gjeld berre for menneske født i feil kropp, eller som har andre former for kjønnsdysfori eller kjønnsinkongruens, men i prinsippet alle. Dei viser til at den danske, tilsvarende lova har blitt misbrukt, og fryktar at dette kan svekke respekten for dei som har ei reell oppleving av at kroppen ikkje stemmer overeins med kjønnsidentiteten. HBRS viser også til at det er uklart kva som i lovforslaget fell inn under begrepet «kjønnsbektande behandling», når det gjeld assistert befruktning til personar som har endra sitt juridiske kjønn.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet sluttar seg til behovet for ei konsekvensutreiing, og fremjar på denne bakgrunn følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa gjennomføre ei konsekvensutreiing av forslag til lov om skifte av juridisk kjønn, før Stortinget tar endeleg stilling til lovforslaget. Stortinget ber regjeringa legge til grunn i dette arbeidet at endring av juridisk kjønn vert basert på ein erklæringsmodell, der kravet om sterilisering og medisinske vilkår/diagnosar vert oppheva. Stortinget ber regjeringa vidare legge til grunn i arbeidet med konsekvensutreiing ekspertutvalet si anbefaling om at myndighetsalder skal vere ein hovudregel, at personar mellom 16 og 18 år skal kunne få endra juridisk kjønn dersom ingen av foreldra motset seg det, eventuelt at Fylkesmannen avgjer at frå 12–16 år kan for-

eldra krevje endring dersom barnet ynskjer det, og frå 0–12 år etter foreldra sitt krav og ut ifrå sakkyndig vurdering. Stortinget ber om at det også vert lagt til grunn ei innføring av ein refleksjonsperiode på 3–4 månader, og at reendring av juridisk kjønn berre skal kunne gjerast dersom særlege grunnar tilseier det.»

Denne medlemen viser til forslaget om endring av namnelova, frå 18 år til 16 års generell aldersgrense for å skifte namn. Denne medlemen registrerer at Helsedirektoratet ikkje kan sjå at det er tilstrekkelig drøfta kvifor aldersgrensa for å skifte namn skal senkast for alle barn. Dei har tatt til orde for ein særregel eller unntak i namnelova i staden. Det viser til at det i dag er ei avgrensing etter namnelova i talet på gongar ein person kan skifte namn, medan det ikkje vil vere ei slik avgrensing i kor mange gongar ein kan skifte juridisk kjønn. Denne medlemen meiner, som Helsedirektoratet, at dette talar for ein særordning i namnelova i staden for ei generell seinking av aldersgrensa i lova.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa legge frem en helhetlig utredning som redegjør for mulige konsekvenser av forslaget til lov om endring av juridisk kjønn i Norge, i tråd med opprinnelig bestilling.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa gjennomføre ei konsekvensutreiing av forslag til lov om skifte av juridisk kjønn, før Stortinget tar endeleg stilling til lovforslaget. Stortinget ber regjeringa legge til grunn i dette arbeidet at endring av juridisk kjønn vert basert på ein erklæringsmodell, der kravet om sterilisering og medisinske vilkår/diagnosar vert oppheva. Stortinget ber regjeringa vidare legge til grunn i arbeidet med konsekvensutreiing ekspertutvalet si anbefaling om at myndighetsalder skal vere ein hovudregel, at personar mellom 16 og 18 år skal kunne få endra juridisk kjønn dersom ingen av foreldra motset seg det, eventuelt at Fylkesmannen avgjer at frå 12–16 år kan foreldra krevje endring dersom barnet ynskjer det, og frå 0–12 år etter foreldra sitt krav og ut ifrå sakkyndig vurdering. Stortinget ber om at det også vert lagt til grunn ei innføring av ein refleksjonsperiode på 3–4 månader, og at reendring av juridisk kjønn berre skal kunne gjerast dersom særlege grunnar tilseier det.

Forslag fra Venstre:*Forslag 3*

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at barn som har fylt 12 år og ønsker å endre sitt juridiske kjønn, men som ikke får samtykke fra noen av foreldrene, gis adgang til å søke Fylkesmannen eller et annet egnet organ på selvstendig grunnlag om å få vurdert sitt ønske.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endring av juridisk kjønn

§ 1 Definisjon

Med juridisk kjønn menes det kjønn en person er registrert med i folkeregisteret.

§ 2 Rett til å endre juridisk kjønn

Personer som er bosatt i Norge og som opplever å tilhøre det andre kjønn enn det vedkommende er registrert med i folkeregisteret, har rett til å få endret sitt juridiske kjønn. Departementet kan gi forskrift om at loven skal gjelde for norske statsborgere bosatt i utlandet.

§ 3 Endring av juridisk kjønn for personer som er satt under vergemål

En person som er satt under vergemål etter vergemålsloven, søker selv om endring av juridisk kjønn.

§ 4 Endring av juridisk kjønn for barn

Barn som har fylt 16 år kan selv søke om endring av juridisk kjønn.

Barn mellom 6 og 16 år må søke om endring av juridisk kjønn sammen med den eller de som har foreldreansvar for barnet. Dersom foreldre har felles foreldreansvar, men søknaden fremmes sammen med bare en av dem, kan det juridiske kjønn likevel endres dersom dette er til barnets beste.

Søknad om endring av juridisk kjønn for barn under 6 år fremmes av den eller de som har foreldreansvar for barnet. Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter om det saken gjelder, skal informeres og gis mulighet til å uttale seg før søknaden fremmes. Det er et vilkår for endring at barnet har en medfødt usikker somatisk kjønnsutvikling. Søker må legge frem dokumentasjon på tilstanden fra helsepersonell.

§ 5 Behandlingen av søknader om å endre juridisk kjønn

Søknader om å endre juridisk kjønn behandles av skattekontoret (folkeregistermyndigheten). Skattekontorets vedtak i sak om endring av juridisk kjønn kan påklages til Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Søknader fra barn mellom 6 og 16 år som etter § 4 andre ledd andre punktum fremmes sammen med bare en av dem som har foreldreansvar, behandles av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Fylkesmannens vedtak kan påklages til Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.

§ 6 Rettslige konsekvenser av å endre juridisk kjønn

Det juridiske kjønn skal legges til grunn ved anvendelsen av andre lover og forskrifter. Fødselskjønnet skal likevel legges til grunn dersom det er nødvendig for å etablere foreldreskap og foreldreansvar etter barneloven. En person som endrer sitt juridiske kjønn, beholder rettigheter og plikter som følge av farskap, morskap eller medmorskap.

Regler som gjelder om eller for en kvinne som føder barn, gjelder på samme måte for en person som føder barn etter å ha endret juridisk kjønn.

§ 7 Forskrifter

Departementet kan gi forskrift om utfylling og gjennomføring av bestemmelsene i loven.

§ 8 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

§ 9 Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn:

§ 10 andre ledd første punktum skal lyde:

Personer over 16 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år.

§ 12 skal lyde:**§ 12 Melding om navn for barn**

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 16 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

Gjelder meldingen en person som har endret juridisk kjønn etter lov om endring av juridisk kjønn § 4 andre ledd andre punktum, er det tilstrekkelig med samtykke fra en av dem som har foreldreansvaret.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 24. mai 2016

Kari Kjønås Kjos
leder

Kristin Ørmen Johnsen
ordfører

